
Н.Д.Козак

ПРО ВЗАЄМОДІЮ СІМ'Ї ТА ДОШКІЛЬНОГО НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ У ВИХОВАННІ ДОШКІЛЬНИКІВ ЗАСОБАМИ НАРОДНИХ ТРАДИЦІЙ

Нинішній етап розвитку нашого суспільства гостро ставить проблему родинного виховання дітей дошкільного віку, виходячи з того, що українська родина є найпершою школою мудрості і любові, національного виховання найчистішим діамантом моральної чесності, формуванням великої любові та поваги до рідної мови, народних звичаїв, традицій, свят, обрядів, символів та реліквій.

В родинному колі – найліпшому середовищі для формування особистості дошкільника – завжди прищеплювалися національний характер і національна психологія українців.

Питання родинної обрядовості та сімейних відносин українців досліджували О.Воропай, Г.Возко, А.Пономарьов, М.Ткач; сімейний побут українців, родові їх цінності та обереги вивчали В.Борисенко, Н.Гаврилук, О.Кравець, В.Скуратівський.

Методичний та педагогічний аспекти народознавчої роботи розкрито в працях учених Л.Артемової, Н.Луцан.

В житті кожної людини завжди існує матеріальне поле, в межах якого найповніше розкривається духовний та інтелектуальний потенціал людини і, як правило, найкращим полем є рідна оселя (в значенні маленької батьківщини) та рідний край (в значенні Вітчизни), де так затишно почувається душа і серце. Проте рідна оселя ще не батьківський дім, бо саме в ньому людину оточує злагода, любов, батьківська ласка як найважливіші чинники справжнього родинного вогнища, найголовніша умова виховання дитини.

Сьогодні ми відчуваємо дефіцит добра, людяності, щирості, культури, знаючи, що все, що нас оточує нині, – це наслідок минулих подій, в тому, що відбувається тепер, народжується майбутнє. Яким ми його подаруємо нашим дітям?

Ми сьогодні втратили своє національне коріння, але наші предки нам у спадок залишили традиції, звичаї, обряди, в які вкладено надзвичайно багато знань, умінь, людської щирості та доброти. Ці неоціненні перлини душі нашого українського народу, наших предків ми повинні відроджувати спільно. Г.С.Лозко стверджує: „Найкращі умови для виховання повноцінної людини – дає поєднання родинних і загальнонаціональних традицій, регіональних звичаїв, які підтримуються батьками і продовжуються дітьми” [1, 314].

До такої надто нелегкої праці вихователі повинні обов'язково залучати батьків, приділяючи належну увагу проблемам сімейного виховання особистості дошкільника.

Здійснювати родинне виховання на основі відроджуваних спільно з батьками традицій, звичаїв потрібно після проведеної попередньо з членами родини відповідної роботи, спрямованої на поповнення їх знань про рід, родовід, родину і значення перелічених понять у житті кожної людини, про особливості родинного виховання дітей через традиції, звичаї, обряди, свята нашого народу.

У кожній благополучній родині немає місця бездушності, жорстокості, брехні й цинізму. Цінність і значущість кожного члена в родині формують особистість дошкільника не лише в цілому, а й розвивають у кожного почуття гідності, взаємодопомоги та взаємоповаги. А всім, безперечно, відома прописна істина – хто здатний дати лад у своїй родині, є прикладом для наслідування, той здатний побудувати і захистити свою державу.

Природа наділила батьків священним обов'язком виховувати своїх дітей гідними продовжувачами свого роду. Тому спільно з батьками вихователі дошкільних закладів повинні навчати дітей свідомо розуміти святі слова: рід, родовід, родина, вчити берегти пам'ять про родичів, знати історію свого родоводу.

Для реального здійснення поставленої мети необхідне активне спілкування між членами родини, з якого діти без проблем для себе з'ясуять, хто є хто в родинному оточенні та які обов'язки кожного члена родини. Родичі повинні підтримувати теплі родинні стосунки, допомагати одне одному і привчати до цього змалку своїх дітей.

Які б форми роботи з дітьми для реалізації поставлених завдань не обиралися, та якщо в сім'ї забули про звичаї, традиції, передані нам у спадок нашими пращурами, діти виростуть спустошеними, без поважного ставлення до членів свого роду, до своїх батьків, до оточуючих.

Хорошим засобом родинного виховання дітей дошкільного віку є свята. Це традиційні народні свята та суто родинні, до яких належать дні народження членів родини, свято народження сім'ї.

В кожній родині свято іменин проходить по-своєму, проте ніколи не слід забувати, якого віку іменинник. Якщо це дитина дошкільного віку, то це свято повинно плануватися з урахуванням психологічних особливостей дітей. Ласощі, розваги, ігри, показ фільмів повинні довершити несподіваність подарунків-сюрпризів.

Дітей потрібно заохочувати з раннього дитинства брати активну участь у вітаннях з днем народження всіх членів родини, готувати подарунки своїми руками у вигляді аплікацій, вишивок, малюнків. Під час виготовлення подарунків у дітей розвиваються найщиріші почуття: доброти, любові та поваги до рідних і близьких.

Традиційним у дошкільному закладі сьогодні є свято Матері, яке зустрічають нині в травні місяці. Віддавати шану матерям завжди було великою честю для українців в усі часи. Мати, мама, няня, матуся, матінка? Цими чарівними словами звертаються до жінки-матері. „Все найрідніше, найдорожче, наймиліше увібрало в себе це дивовижне, містке, сонячне слово,

яке з радісною усмішкою промовляє дитина”, – пише М.Г.Стельмахович [3, 34].

Мати плекає золоті зерна душі, які дають світлолюбні паростки добра, правди, щирості, гідності. А діти, опромінені справжньою любов'ю матерів, виростають високоморальними, чесними, добрими, ввічливими, милосердними, справедливими, мудрими. Саме мати – берегиня роду, добробуту сім'ї вводить дитину змалку в світ звичаїв та традицій.

Вироблені й успадковані українським народом на протязі віків національні звичаї та традиції відіграють важливу роль у вихованні справжнього українця, починаючи з дошкільного віку. Тому їх збереження, збагачення та неухильне дотримання відіграє надзвичайно важливе значення для кожного українця, незалежно від його віку.

Дітям дошкільного віку необхідно доводити, що людина, яка дотримується народних звичаїв та традицій, непереможна. Вона завжди зможе відстояти свою власну думку щодо національної гідності. Крім цього, дотримання звичаїв та традицій свого народу – суттєва ознака духовної культури особистості.

Старшим дошкільникам потрібно пояснювати, що означають слова „звичай” та „традиція”, наголошуючи на тому, що звичай – це загальноприйнятий порядок серед людей, поведінка людей, що склались віками в процесі їх співжиття. Такі правила з часом увійшли в звичку, в побут, в свідомість українського народу. Спілкуючись між собою, українці під звичаєм ще розуміли звичайний спосіб життя, манери, поведінку. Загальні правила культури вихованої людини, прийняті в певному середовищі. В народі кажуть: „Звичай – то другий закон” [3, 38], якого потрібно дотримуватись і який потрібно шанувати.

При проведенні з дітьми в дошкільному навчальному закладі бесід, занять, розваг по ознайомленню із звичаями та традиціями вихователі повинні організовувати роботу таким чином, щоб максимально залучались до роботи батьки. Необхідно враховувати, в якому стані перебуває в тій чи іншій місцевості передача народних звичаїв та традицій від старших поколінь молодшим. Вихователі повинні запрошувати людей, які добре знаються на звичаєвому праві, на проведення різноманітних заходів, беручи на себе роль організатора дійств.

Своїм корінням звичаї українського народу сягають вглиб сивої давнини, ще до періоду заснування Київської Русі. Вже тоді, як зазначає М.Грушевський, далекі предки українців мали звичаї, які робили людей щирими і привітними, гостинними та доброзичливими [4, 39].

Основною сферою дій звичаїв був родинний побут. Тому діти під дію звичаю потрапляли прямо з колиски, з того часу, коли вони найбільш сприйнятливі до виховного впливу. Дуже цінним є і те, що народні звичаї діти переймають від найавторитетніших, найдорожчих людей, яким вони безмежно вірять. Важливо й те, що звичай завжди конкретний (потрібно в даній ситуації робити так, а не інакше) і прищеплює дітям поступово важливі моральні риси, через звичай діти засвоюють морально-етичні норми,

набувають практику моральної поведінки з дуже простою мотивацією: „Так роблять мої батьки”, „Так необхідно діяти і не інакше”.

Народні звичаї в Україні тісно переплітаються з традиціями, маючи при цьому спільні і відмінні риси. Звичай є невід’ємним компонентом традиції. М.Стельмахович називає звичаї та традиції двома крилами одного птаха, які забезпечують кожній людині злет до досягнення духовності. Одне без одного бути не може. Тому ці поняття переважно вживають разом: „звичаї і традиції” [3, 42].

З педагогічної точки зору важливо відмітити, що вплив звичаїв та традицій на дошкільнят рівний. Звичай формує звички, вчинки, а традиція виробляє спрямованість поведінки, зумовленої повною мотивацією дій.

Отже, завдання використання звичаїв і традицій носить спільний характер – стабілізувати повноцінні відносини в сім’ях, родинах, а також в самому суспільстві, відроджувати та примножувати, передавати із покоління в покоління на благо процвітання нашої української нації. І щасливим буде в майбутньому те суспільство, яке поважатиме свій родовід, кривно берегтиме святість сімейних та народних звичаїв і традицій, залучаючи до цього своїх нащадків.

Список використаних джерел

1. Лозко Г.С. Українське народознавство. – К., 1995. – С.314.
2. Олекса Воропай Звичаї нашого народу. Етнографічний нарис. – Мюнхен, 1958. – Т.1. – С.72.
3. Стельмахович М.Г. Українська родинна педагогіка. – К., 1996. – С.34, 38.
4. Грушевський М. Історія України. – К., 1992. – 2-е вид. – С.39.